

s totalitním systémem, jenž zemi ovládá. Brjusovova próza je jakýmsi mostem mezi pozdními Poeovými povídkami *Rozhovor s mumií* a *Mellonta tauta* (obě z roku 1845) a slavným Zamjatinovým románem *My* (1920). Z Poeovy povídky *Ďábel negace* Brjusov převzal námět onemocnění negací, jež posléze zničí veškerou uměle vybudovanou civilizaci na jižním pólu. Katastrofický scénář novely koresponduje s Brjusovovou nedokončenou prózou *Povstání strojů* (1908; 1976), tematicky blízkou Čapkovu dramatu *R. U. R.* (1920). Obě Brjusovovy novely spojuje novinářsky reportážní styl.

Otištěním antiutopie *Republika Jižního Kříže* je tak český čtenář upozorněn na jeden z nejcharakterističtějších Brjusovových žánrů, jehož genealogii můžeme sledovat od autorových chlapec-kých pokusů ve školních sešitech až po řadu materiálů, jež jsou dodnes uloženy v autorově archivní pozůstalosti v moskevské Ruské knihovně. Řadě svých antiutopií dal Brjusov podobu dramatu. Tři jeho nejvýznamnější antiutopie byly zařazeny do citovaného prvního svazku *Dramatiky ruského symbolismu*. Jsou to dvě celovečerní hry *Země* a *Diktátor* a nedokončený *Svět sedmi pokolení*. Dosud neznámější je první z nich, jež byla poprvé otištěna v roce 1905 v proslulém symbolistickém almanachu *Severnyje cvety*.

Sborník Brjusovových próz svěže přeložených Alenou Morávkovou tak přináší novou sondu do dějin ruského symbolismu, jehož otcem byl v Rusku právě Valerij Brjusov.

Danuše Kšicová

DRUHÝ SBORNÍK O SLOVANSTVÍ NA SLOVENSKU

Bilasová, V. – Dupkala, R. – Žemberová, V. (eds.): *Fenomén slovanstva II., jeho filozofické, teologické, politologické a literárnohistorické reflexie na Slovensku*. Acta Facultatis Philosophicae Universitatis Prešovensis, FF UP, Prešov 2005, 236 s.

Sborník *Fenomén slovanstva II.* navazuje na stejnojmennou publikaci vydanou Prešovskou univerzitou v roce 2004. V něm publikované studie a úvahy prezentují ideu slovanství jako fenomén, který má své historické i současné dimenze, a ukazují, že jde převážně o kulturní fenomén. Do sborníku editoři zařadili osmnáct příspěvků, většinou od autorů z Prešovské univerzity, ale také z České republiky a Ruska. Patrná je snaha editorů přinést na vytyčený problém co nejrůznější pohledy a vyhnout se pouze filologickému nazírání. Interdisciplinární charakter publikace podtrhuje i fakt, že vychází v řadě filozofických sborníků, dva ze tří editorů působí na katedře filozofie a pouze sedm příspěvkatelů je z filologicky zaměřených vědeckých pracovišť.

Otázku fenoménu slovanství otevírá studie **Iva Pospíšila** *Slavistické doteky* rozdělená do dvou částí. V první se autor zaměřil na specifické rysy evoluce slovanských literatur, přičemž vychází z pojetí F. Wollmana a své koncepce „prae-post efektu“, jež aplikuje na období romantismu. V druhé části rozebírá dílo P. J. Šafaříka *Geschichte der slawischen Sprache und Literatur nach allen Mundarten*, které považuje za základní dílo slovanské literární komparistiky. Studie *Fenomén slovanstva v dobových ambíciach kresťanstva a jeho konfesii* badatelské dvojice **Džupková – Geremešová** zkoumá vztah slovanství a křesťanství v souvislosti s vymezováním slovenského národa v dějinách. **Ján Koška** se v esejí *Jazykový základ kulturného spoločenstva Slovanov* zamýšlí nad jazykovou a kulturní příbuzností Slovanů. Poukazuje, že byť se slovanské literatury mohou vnějškově zdát odlišnými, vnitřně se jedná o jeden organický celek, neboť v komparatistice nestačí zkoumat pouze vnějškové podobnosti; jde také o nenapodobování, odlišování.

Stále aktuálnímu tématu jugoslávské problematiky se věnuje **Robert Ištók** v článku *Juhoslovenská kríza: Slovania proti Slovanom*. Předkládá a charakterizuje řadu dezintegračních činitelů: přírodní podmínky Jugoslávie, kulturně-konfesní zlom, rozdílnou hospodářskou úroveň oblastí, etnickou problematiku, nemožnost nalézt odpovídající integrační ideje ad., jež doprovázely Jugoslávii po celou dobu její existence a také předznamenaly její pád. **Peter Káša** se zaměřil na přírozený obraz slovenského světa P. J. Šafaříka v básních a Dějinách slovenské řeči a literatury ve všech

nářečích. K dalšímu slovenskému obrozenci – J. Kolárovi – obrátil svoji pozornost **Miloš Zelenka** ve studii *Několik poznámek ke Kollárově Slovanství v interpretaci Matiji Murka*. Autor přináší rozbor původu a sémantických posunů Kollárova pojetí „vzájemnosti“, uvádí, jak Murko Kollárovu teorii interpretuje, jak jí byl zaujat a svým způsobem nadšen. Kolárovi věnovala studii *Fenomén Slovanstva alebo o pôvodnej téze a jej autorskej rekonštrukcii (Ján Kollár a Karol Kuzmány, Ján Kollár a Ľudovít Štúr)* také autorská dvojice **Bilasová – Žemberová**. Jak již její název napovídá, ve středu jejich pozornosti stojí analýza vztahu Kollár – Kuzmány (a jeho dílo Ladislav) a Kollár – Štúr, tedy jak Kollárův spis O literární vzájemnosti ovlivnil tyto dva slovenské literáty.

Na L. Štúra se zaměřil i **Rudolf Dupkala** článkem *Reflexie fenoménu slovanství v Štúrovom spi-se Slovanstvo a svet budúcnosti (Pokus o reinterpretáciu textu)*. Dupkala se staví proti zažité interpretaci, že by Štúr ve zmíněném díle opustil (či dokonce negoval) svoji předcházející koncepci panslavismu nebo původní filozofickou platformu hegelianství. To ukazuje na rozbor nejen Štúrova hegelianství, ale také na vzniku jeho představ o Slovanstvu od austroslavismu až po panrusismus.

Jan Zouhar se v příspěvku *T. G. Masaryk a slovanství (K Masarykově analýze duality západnictví a slavjanofilství v ruském myšlení)* pokusil zodpovědět otázky: jaká Masaryk užívá kritéria při rozlišování slavjanofilství a západnictví; zda lze vést ostrou hranici mezi slavjanofilstvím a západnictvím v ruském myšlení, či zda je syntéza západnictví a slavjanofilství v ruském myšlení skutečně možná, resp. jaká je povaha ruského myšlení v 19. století. *Osuského myšlienkový koncept „žitého Slovanstva“ v kontexte jeho diplomatických úsilí* je název článku **Jany Pospíšilové**, v němž podala zevrubný rozbor Osuského projevu Postavení Slovanů v mezinárodní politice, se kterým vystoupil 8. dubna 1933 v Mladé Boleslavi.

Marcela Gbúrová ve studii *Etnoemancipační slovanství teória Štefana Launera* představuje tohoto slovenského myslitele, který odmítl jazykovou reformu Štúrovců a vytvořil teorii svoji. Tu autorka rozebírá na Launerově práci *Povaha Slovanstva se zvláštním ohledem na spisovnou řeč Čechů, Moravanů, Slezanů a Slováků*. Práce je zajímavá i tím, že mezi čtyři vytyčené „světohistorické“ národy neřadí ani jeden národ slovanský. Launer tak představuje zcela jiný úhel pohledu na řešení problémů slovanského světa než jeho současníci. **Anton Takáč** se v příspěvku *Slovanství rozměr Hečkovy filozofické a politické koncepce národa* zaměřil na osobnost slovenského myslitele a představitele romantického mesianismu Pavla Hečka. Uvádí, že Hečko reflektoval slovanství především jako duchovní fenomén a přispěl k poodhalení jeho nových dimenzí, včetně filozofické.

Moskevský badatel **M. N. Gromov** ve svém textu stručně shrnul proměny slovanské ideje v ruské kulturní a politické tradici. Ruské téma má i příspěvek *Slovanstvo a jeho historická úloha v koncepte Nikolaja Danilevského* **Ireny Dudinské**. Autorka zhodnotila hlavní teze Danilevského práce *Rusko a Evropa*. Nevnímá Danilevského koncepci jako výlučný panslavismus, ale hodnotí jeho vizi slovanství jako vyšší myšlenku. **Ľubica Babotová** ve studii *Ukrajinsko-slovanství reflexie v literatúre buditeľského pokolenia Rusinov-Ukrajincov (Tvorba spisovateľov 19. storočia)* ukázala, že se ideovětematický záměr těchto spisovatelů ztotožňoval s všeobecnou společenskou potřebou formovat národní uvědomělost místního obyvatelstva prostřednictvím literatury; proto ve svých dílech propagovali slovanofilní ideu.

Ján Zozuľák v příspěvku *Osobnosť Nikolaja Velemiroviča v kontexte problematiky slovanství vzájomnosti* představil tohoto srbského biskupa, jenž byl donedávna v Jugoslávii osobností, o níž se nesmělo mluvit, a jehož díla se nesměla číst. Text *Postavenie Slovanov v Európskej únii (juristická relexia)* **Jána Roháče** se věnuje velmi aktuálnímu problému evropské ústavy a právnímu rozboru, co by ústava mohla znamenat pro Slovanů v EU. Netypický pohled na vztahovou problematiku přinesl **Josef Sipko** ve studii *Vosprijatije Rossii v Slovanii*. Ukazuje, jak se obraz Ruska v očích Slováků vytvářel a jak se mnohdy projevuje v „neuvědomělých úkonech“, když například masmedia uvedou v souvislosti se setkáním Bush – Putin v Bratislavě, že „americký prezident přijel na návštěvu“, zatímco jeho ruský protějšek se „s ním přijel utkat“.

Sborník je doplněn výčtem autorů a jejich pracovišť a text každého příspěvku uzavírá soupis použité a citované literatury.

Josef Šaur